Sveriges åttonde rapport till Europarådet under den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

Detta är en sammanställning av Sveriges åttonde rapport till Europarådet under den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som lämnades den 1 juni 2021. Innehållet beskriver utvecklingen under den aktuella granskningsperioden. För mer utförlig information hänvisas till den fullständiga rapporten på svenska och engelska. För bakgrundsinformation hänvisas till tidigare rapporter.

Rapportens upplägg

Även om det finns skillnader mellan de olika minoritetsspråken i Sverige finns också stora likheter när det gäller förutsättningar och behov. De rättsliga ramarna för minoritetsspråken omfattar samtliga språk (med vissa variationer) och större åtgärder som vidtas gäller också i normalfallet alla språk. För att undvika onödiga upprepningar redovisas sådana generella åtgärder endast under avsnittet för finska. Om inget annat anges gäller de åtgärderna också för övriga språk.

FINSKA

ARTIKEL 7 – Mål och principer

7.1.a - Erkänna finska som uttryck för kulturell rikedom

Institutet för språk och folkminnen (Isof) ansvarar för språkvård och revitaliseringsarbete såväl för svenska som de nationella minoritetsspråken. Under 2018–2019 genomförde Isof en undersökning av bibliotek och vårdcentraler i hela landet för att undersöka vilka språk som representeras i det offentliga rummet. Rapporten som publicerades i december 2019, visar bland annat att de regioner som tillhör förvaltningsområdet i norra Sverige är bättre på att synliggöra finska, meänkieli och samiska.

Isof delar också varje år ut minoritetsspråkspriset till en person eller organisation som gjort betydelsefulla insatser för ett eller flera minoritetsspråk i Sverige. Priset har under flera år gått till insatser som främjat de nationella minoritetsspråken.

7.1.b - Trygga att gällande eller ny administrativ indelning inte utgör hinder mot främjande av finska

Syftet med förvaltningsområden är att höja minoritetsspråkens status, synliggöra språken och öka samhällsservicen på minoritetsspråken. Sedan införandet 2010 har förvaltningsområdena vuxit genom frivilliga anslutningar från kommuner och regioner. År 2021 ingår totalt 84 kommuner och 15 regioner i förvaltningsområde för ett eller flera av språken. Dessa rättigheter innefattar bland annat att enskilda har rätt att använda sitt minoritetsspråk vid kontakter med förvaltningsmyndigheter vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med förvaltningsområdena samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller till väsentlig del på minoritetsspråken.

I och med lagändringen 2019 infördes en bestämmelse om ansökan om inträde i och utträde ur ett förvaltningsområde i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det krävs synnerliga skäl för att regeringen ska kunna besluta om utträde.

7.1.c - Vidta beslutsamma åtgärder för att främja finska

Revitaliseringmedel till organisationer

Isof fördelar årligen revitaliseringsmedel till organisationer som genomför projekt som främjar de nationella minoriteternas språk och kulturer. 2020 fördelades 3,5 miljoner kronor till 50 olika projekt. För 2020 tillkom en extra utlysning på 2 miljoner kronor fördelat på 18 projekt. Under 2020 fick cirka 20 sverigefinska organisationer och föreningar stöd till språk- och kulturprojekt.

Förslag till inrättande av språkcentrum och handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken

Under 2019 gavs Institutet för språk och folkminnen och Sametinget i uppdrag att lämna förslag till utformningen av ett handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken. Syftet med ett handlingsprogram är att främja möjligheten för de nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige.

Regeringen gav 2018 Isof i uppdrag att utreda formerna för hur språkcentrum för finska och meänkieli kan organiseras och utreda förutsättningarna för motsvarande funktioner för jiddisch och romani chib. Dessutom gavs Sametinget i uppdrag att utreda formerna för hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas för att främja fler samiska språkvarieteter. Isof och Sametinget föreslår inrättandet av ytterligare sex språkcentrum: två för samiska (nord- och lulesamiska), ett för meänkieli, ett för jiddisch, ett för romani chib och ett för finska. Centrumen föreslås inrättas inom de båda myndigheternas verksamhet och placeras på strategiska platser i landet.

Utvecklingen på utbildningsområdet

För att öka tillgången till undervisning i nationella minoritetsspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan beslutade regeringen den 22 december 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder på området (dir. 2016:116). Utredningen föreslår bland annat att ett nytt ämne – modersmål – med en garanterad undervisningstid ska införas i grundskolan och motsvarande skolformer (960 timmar i grundskolan).

Regeringen har i regleringsbrev för 2021 gett Statens skolverk i uppdrag att lämna förslag på hur en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk inom skolväsendet kan organiseras så att undervisningen i språken stärks.

7.1.d - Underlätta och/eller uppmuntra användning av finska i tal och skrift i det offentliga (utbildning, rättsväsende, förvaltningsmyndigheter och samhällsservice, massmedia, kulturverksamhet och kulturella inrättningar, ekonomiska och sociala förhållanden, utbyte över gränserna) och privata livet

Regeringen har i den senaste propositionen *En stärkt minoritetspolitik* konstaterat att överföringen av språk och kultur fortsatt ska vara en central uppgift för minoritetspolitiken. Eftersom minoritetspolitiken är sektorsövergripande behövs åtgärder för revitalisering på många områden i samhället.

Ett flertal myndigheter har särskilda uppdrag för genomförandet av minoritetslagen inom sina områden. Ett exempel är Socialstyrelsen som under 2020 har haft i uppdrag att implementera minoritetslagen på myndigheten och att utveckla långsiktiga former för att kontinuerligt följa de nationella minoriteternas situation inom myndighetens ansvarsområde. Socialstyrelsen har bland annat översatt information till finska till personal inom vården bland annat i samband med covid-19-pandemin.

7.1.e - Upprätthålla och utveckla förbindelser inom de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder finska. Upprätta kulturella förbindelser med grupper som använder andra språk

För att stödja minoriteternas organisering finns ett organisationsbidrag som delas ut till de riksorganisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Bidraget omfattar ungefär 6,5 miljoner kronor årligen och fördelas av Länsstyrelsen i Stockholms län. För de nationella minoriteternas ungdomsorganisationer finns ett särskilt bidrag som syftar till att stärka och möjliggöra ungas organisering. Bidraget fördelas av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).

På nationell nivå hålls årliga samråd med samtliga minoriteter, både när det gäller specifika frågor för de enskilda minoriteterna och större samråd när samtliga minoriteter deltar och som utgör möjlighet till erfarenhetsutbyte. Uppföljningsmyndigheterna har under 2019 infört en modell med samordnade samråd där representanter för myndigheter och minoriteter har möjlighet att träffas under några dagar och föra dialog kring olika relevanta frågor. Det innebar också en möjlighet för minoritetsrepresentanter att träffas och utbyta erfarenheter.

Uppdrag till Stockholms universitet om lärarutbildning i finska

I sin årsredovisning för 2020 anger universitetet angående uppdraget i 2020 års regleringsbrev att utbildning som ämneslärare i finska erbjuds som fristående kurser följda av kompletterande pedagogisk utbildning. De fristående kurserna fungerar även som behörighetsgivande kurser för yrkesverksamma lärare. Från och med höstterminen 2020 ger universitetet också ämneslärarkurser på distans för att svara mot det nationella behovet av lärare i finska, en satsning som har attraherat ett ökat antal studenter.

7.1.i - Främja transnationellt utbyte för finska i lämpliga former inom de områden som omfattas av denna stadga

Nordiska ministerrådet har inlett en satsning på att lyfta och stötta de nationella minoritetsspråken och andra, till antalet talare sett, mindre språk i Norden genom projektet *Små språk i Norden*. Isof har av regeringen fått uppdraget att vara värdmyndighet för insatsen. Insatsen pågår fram till 2022 och syftet är att utveckla det nordiska arbetet med att stötta minoritetsspråken, och att öka intresset och kunskapen om hur utbildning och kultur kan stärka de mindre språken i Norden.

7.2 - Avskaffa alla oberättigade åtskillnader, undantag, restriktioner eller preferenser som gäller användning av finska

Språk är inte explicit en diskrimineringsgrund. Däremot finns skydd mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet i diskrimineringslagen. Enligt förarbetena till lagen (prop. 2007/08:95) ingår i grunden etnisk tillhörighet en persons nationella eller etniska ursprung, hudfärg och annat liknande förhållande. Vidare framgår att grunden innefattar bland annat nationella minoriteter såsom samer eller romer. Diskriminering som har samband med till exempel språkkrav kan omfattas av skyddet mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet.

ARTIKEL 8 – Utbildning

8.1.biv - Tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna eller en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna på finska, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt

I 9 kap. 12 § skolförordningen framgår att för elever som har annat dagligt umgängesspråk med föräldrarna än svenska får delar av undervisningen i årskurs 1–6 anordnas på detta språk. För finska gäller detta även årskurs 7–9. Det finns sex fristående sverigefinska skolor i Sverige som har tillstånd från Skolinspektionen och vilka därmed är berättigade till ersättning från elevernas hemkommuner.

ARTIKEL 9 – Rättsväsendet

Som redovisats i tidigare rapporter finns bestämmelser om rätten att använda finska, meänkieli och samiska som sitt domstolsspråk i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (se 13–16 §§). Den enskildes rättigheter innefattar rätt att ge in och få del av handlingar och skriftlig bevisning på något av dessa språk samt rätt att använda språket vid muntlig förhandling inför domstolen. Rättigheterna enligt lagen gäller i de domstolar som har en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med de kommuner som anges i 13 §. Kostnaderna betalas av staten.

ARTIKEL 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

I och med den senaste lagändringen 2019 infördes ytterligare en myndighet, Arbetsförmedlingen, som omfattas av rätten att alltid använda finska, meänkieli och samiska vid skriftliga kontakter.

ARTIKEL 11 – Massmedia

11.1.aiii - Vidta åtgärder för att offentliga radiostationer och tv-kanaler tillhandahåller program på finska

Programverksamheten på de nationella minoritetsspråken är en central del av public serviceföretagens – Sveriges Radios (SR), Sveriges Televisions (SVT) och Utbildningsradions (UR) – uppdrag. Verksamheten erbjuder möjligheter för personer som tillhör en språklig minoritet att stärka sin språkliga och kulturella hemvist genom konstnärliga upplevelser, nyheter och information i både radio och tv.

Under den senaste tillståndsperioden för public service ökade det samlade utbudet på de nationella minoritetsspråken från totalt 10 541 timmar år 2013 till 11 523 timmar år 2019. Sändningarna på finska ökade från 7 648 timmar 2013 till 7 921 timmar 2019 varav ca 7 500 timmar var radiosändningar.

Programföretagen redovisar årligen omfattningen av utbudet i radio och tv, bland annat på minoritetsspråk, i så kallade public service-redovisningar. I mars 2021 lämnade företagen den första redovisningen avseende de nya sändningstillstånden. I redovisningarna framgår det att

totalt 8 005 timmar har sänts på finska i marknätet under 2020. SVT sände under året totalt 467 timmar på finska i marknätet, SR sände totalt 7 495 timmar på finska i marknätet, och UR har i både tv och radio sänt totalt 43 timmar på finska i marknätet. Totalt har 4 491 av dessa timmar varit förstasändningar.

11.1.ei - Uppmuntra och/eller underlätta att åtminstone en vecko- eller dagstidning grundas och/eller upprätthålls på finska

Som framgår av Sveriges tidigare rapport kan presstöd ges för dagstidningar som riktar sig till språkliga minoriteter. De lättnader i kriterierna för presstöd som gäller för tidningar på finska, samiska och meänkieli och som beskrivits i Sveriges tidigare rapport kvarstår. Två tidningar på finska får presstöd i form av driftsstöd och för 2021 uppgick stödet till 3 761 000 kronor respektive 1 763 000 kronor. Det finns också en tidning som skriver delvis på finska och meänkieli som får begränsat driftsstöd med 2 955 000 kronor.

Under 2020 har särskilda krisstöd riktats till mediebranschen med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19. Även för dessa krisstöd finns samma lättnader i kriterierna för medier som riktar sig till nationella minoriteter som för mediestödet

Statens kulturråd fördelar stöd för produktion av kulturtidskrifter på de nationella minoritetsspråken eller som riktar sig till nationella minoriteter. Inom uppdraget som myndigheten haft 2017–2019 för att främja utgivning och spridning av litteratur på nationella minoritetsspråk, framkom bland annat att folkbiblioteken saknat information om inköpskanaler för litteratur på nationella minoritetsspråk. Kulturrådet har därför tagit fram en katalog med ett urval av fack- och skönlitteratur

11.1.fii - Tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på finska

Svenska Filminstitutet fördelar stöd för produktion och distribution av svensk film och för viss dramaproduktion för tv. Dessa stöd kan även tilldelas produktioner på de nationella minoritetsspråken. Under 2019 och 2020 gjorde Svenska Filminstitutet även en särskild satsning på 10 kortfilmer på de nationella minoritetsspråken. Syftet med stödet är att främja film som delvis eller helt innehåller något av de nationella minoritetsspråken och därigenom breddar bilden av Sverige och Sveriges nationella minoriteter. Tre kortfilmer på finska har fått stöd. Filminstitutet har även under 2020 gett stöd till en lång spelfilm på finska.

ARTIKEL 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

12.1.a - Uppmuntra produktion, reproduktion och spridning av kulturella verk på finska

Utgivning och spridning av litteratur på minoritetsspråken - uppdrag till Statens kulturråd 2017–2019

Regeringen har 2018-2020 genomfört en särskilt satsning på Stärkta bibliotek i hela landet. Hela satsningen kommer att utvärderas av Högskolan i Borås och planeras att vara klar hösten 2021. Inom satsningen Stärkta bibliotek i hela landet har också Kungl. Biblioteket fått

i uppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner.

Film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken

Under åren 2016-18 hade Svenska Filminstitutet regeringens uppdrag att främja tillgången till film för barn och unga på de nationella minoritetsspråken (totalt ca 2 mnkr per år). Uppdraget permanentades från 2019.

Finlandsinstitutets främjande av finländsk kultur 2018–2020 samt 2021

Stiftelsen Finlands kulturinstitut i Sverige har 2018 haft ett treårigt statligt stöd på totalt 1,5 miljoner kronor 2018–2020 för att främja finländsk kultur i Sverige. Exempelvis har satsningen omfattat visningar av finsk film runt om i landet. Även för år 2021 har stöd beviljats om 500 000 kronor till denna verksamhet.

12.1.d - Se till att de organ som anordnar eller stöder kulturell verksamhet inkluderar kunskaper i och användning av det finska språket och den finska kulturen i produktioner som de initierar eller stöder

Det statliga stödet till det samiska folkets och de nationella minoriteternas kulturverksamheter ökade med 10 miljoner kronor från och med 2018. Att stärka, utveckla, synliggöra eller på annat sätt främja det samiska folkets och de nationella minoriteternas kultur möjliggör för dessa att själva kunna förmedla sin historia, sitt språk och sin identitet. Stödet fördelas av Statens kulturråd.

12.1.f - Uppmuntra direkt deltagande av företrädare för dem som använder finska vid anskaffande av resurser för och planering av kulturell verksamhet

Under 2019 skapades ett nätverk för regionerna och arbetet med nationella minoriteters kultur inom ramen för Statens kulturråds arbete med kultursamverkansmodellen, det vill säga statens stöd till regional kultur. Under 2020 års nätverksträff deltog även ett antal nationella minoritetsorganisationer som tilldelats stöd av Kulturrådet, och de fick presentera sina verksamheter för regionerna.

MEÄNKIELI

ARTIKEL 7 – Mål och principer

7.1.a - Erkänna meänkieli som uttryck för kulturell rikedom

Meänkieli var ett av de språk som Isof under 2018–2019 undersökte i sin inventering av bibliotek och vårdcentraler i hela landet, för att se vilka språk som representeras i det offentliga rummet. Rapporten som publicerades i december 2019, visar bland annat att de regioner som tillhör förvaltningsområdet i Norra Sverige är bättre på att synliggöra meänkieli och de andra nationella minoritetsspråken.

7.1.c - Vidta beslutsamma åtgärder för att främja meänkieli

Av det särskilda stöd för revitalisering av minoritetsspråken som Isof fördelar fick 10 projekt med inriktning mot språk- och kultur kopplat till meänkieli stöd 2020.

7.1.h - Främja studier och forskning om meänkieli vid universitet eller motsvarande läroanstalter

Umeå universitet har i uppdrag att arbeta med lärarutbildningar inriktning meänkieli. Universitetet erbjuder varje år behörighetsgivande kurser om 30 högskolepoäng eftersom det är mycket få personer som har betyg från gymnasieskolan som ger behörighet för akademiska studier i meänkieli.

Vid Umeå universitet finns ytterligare ett antal lärare och doktorander som bedriver forskning av relevans för lärarutbildning i minoritetsspråk.

7.3 - Främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet. Främja att respekt, förståelse och tolerans med avseende på meänkieli inkluderas bland målen för undervisning och utbildning. Uppmuntra massmedia att inkludera respekt, förståelse och tolerans med avseende på meänkieli bland sina mål

Meänkielitalande i Sverige har utsatts för historiska övergrepp och kränkningar. Det har lett till att talare inte vågat eller velat tala sitt språk och att det i mindre utsträckning förts vidare till kommande generationer. Regeringen beslutade 2020 att tillsätta en sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset som ska utreda, kartlägga och granska assimileringspolitiken och dess konsekvenser för minoriteten, grupper inom minoriteten och enskilda. Kommissionen ska också sprida information för att öka kunskapen om minoriteten och dess historiska erfarenheter, och dessutom lämna förslag till fortsatta insatser för att bidra till upprättelse och främja försoning.

ARTIKEL 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Regeringen vill understryka att rätten till muntliga och skriftliga kontakter på meänkieli i ärenden där den enskilde är part kvarstår och gäller såväl på nationell, regional och lokal nivå inom förvaltningsområdet för språket. Myndigheter ska också i övrigt sträva efter att bemöta

enskilda på dessa språk. 12 kommuner som ingår i något av de tre förvaltningsområdena uppger att information också lämnats på meänkieli vilket kan jämföras med att endast 10 kommuner ingår i förvaltningsområde för meänkieli.

Ortnamnsvård

Institutet för språk och folkminnen, Isof, har ett omfattande arbete med ortnamnsvård inom samiskt och meänkieliskt språkområde. Myndigheten arbetar, genom sin forskning och sitt utvecklingsarbete, till att sprida kunskap och medvetenhet om enskilda ortnamn samt ortografier. Myndigheten medverkar även till att synliggöra ortnamn på meänkieli och samiska i Sverige genom sitt omfattande rådgivnings- och remissarbete till statliga myndigheter, kommuner och organisationer samt forskare och privatpersoner. Vad gäller expertkommitténs kommentar i förhållande till språkkodningen så är den arbetsuppgiften nu avslutad. Omkodningen av språkkoderna har bland annat resulterat i att namn som tidigare var kodade som finska kodats om till meänkieli. I dagsläget finns det därmed 16 344 namnobjekt på meänkieli i Lantmäteriets ortnamnsregister.

ARTIKEL 11 – Massmedia

11.1.aiii - Vidta åtgärder för att offentliga radiostationer och TV-kanaler tillhandahåller program på meänkieli

I redovisningarna framgår det att totalt 1203 timmar har sänts på meänkieli i marknätet under 2020. SVT sände under året totalt 61 timmar på meänkieli i marknätet, SR sände totalt 1 123 timmar på meänkieli i marknätet, och UR har i både tv och radio sänt totalt 19 timmar på meänkieli i marknätet. Totalt har 407 av dessa timmar varit förstasändningar.

Sett till språket meänkieli kan vi mellan åren 2019 och 2020 utläsa en marginell ökning sett till det samlade programutbudet och en större ökning sett till förstasändningar.

11.1.fii - Tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på meänkieli

Under 2019 och 2020 gjorde Svenska Filminstitutet även en särskild satsning på 10 kortfilmer på de nationella minoritetsspråken. En kortfilm på meänkieli har fått stöd. Filminstitutet har under 2020 även gett stöd till en lång spelfilm och ytterligare två kortfilmer på meänkieli.

ROMANI CHIB

ARTIKEL 7 – Mål och principer

7.1.b - Trygga att gällande eller ny administrativ indelning inte utgör hinder mot främjande av romani chib

Även om det inte finns någon ordning med förvaltningsområden för romani chib finns sedan 2019 en skyldighet för alla kommuner och regioner i landet att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Utformningen av mål och riktlinjer bör enligt förarbetena ske i samråd med de nationella minoriteterna. Även samrådsskyldighet och en skyldighet att erbjuda äldreomsorg, förutsatt tillgång till personal som behärskar språken, föreligger i de kommuner och regioner som inte ingår i ett förvaltningsområde.

7.1.c - Vidta beslutsamma åtgärder för att främja romani chib

Genom Isof:s revitaliseringsbidrag fick 12 projekt med inriktning mot bidrag på romani chib under 2020. Bland bidragen kan till exempel nämnas Malmö ungdomscentral som fick bidrag för projektet ”Romska ungdomar i fokus – språkfrämjande genom digitala verktyg” samt Romska dansföreningen med projektet ”Med språket genom historien”.

Under 2020 anordnade Isof tillsammans med Skolverket en konferens för modersmålslärare i romani chib. Konferensen upprepades i februari 2021, då tillsammans med modersmålslärare i meänkieli och jiddisch.

Eftersom användare av romani chib är en grupp som kan behöva särskilt stöd i sin inkludering i samhället och i kontakt med myndigheter, utreder Arbetsförmedlingen möjligheterna att erbjuda samma service vid muntlig och skriftlig kontakt på romani chib som för finska, meänkieli och samiska.

7.1.d - Underlätta och/eller uppmuntra användning av romani chib i tal och skrift i det offentliga (utbildning, rättsväsende, förvaltningsmyndigheter och samhällsservice, massmedia, kulturverksamhet och kulturella inrättningar, ekonomiska och sociala förhållanden, utbyte över gränserna) och privata livet

Isof arbetar med att utarbeta ordlistor på de olika varieteterna av romani chib. Det terminologiska arbetet är en förutsättning för att språket ska kunna användas som ett offentligt språk, till exempel i kontakt med myndigheter. Isof har ett pågående projekt att tillsammans med representanter från de olika varieteterna utarbeta skrivregler som avspeglar det som är gemensamt mellan de olika dialekterna, men också det som är särskiljande.

Främjande av romsk kultur 2016–2018

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om romsk kultur har Statens kulturråd bland annat haft samråd, dialogmöten och särskild bidragsgivning till romska aktörer. I sin slutrapport 2019

lyfter myndigheten bland annat fram att det finns stor okunskap hos landets kulturinstitutioner om romsk kultur. Och att de saknar nätverk för att nå romska föreningar. Vidare framhålls att bidragsgivningen inte är anpassad till romska aktörers behov av stöd i ansökningsprocessen samt att sökanden har svårt att uppfylla krav på medfinansiering från kommuner och regioner. Myndighetens slutsatser är bland annat att det krävs fortsatta och långsiktiga insatser.

Statens kulturråd fick 2020 också i uppdrag av regeringen att redovisa hur myndigheten arbetar för att synliggöra, bevara och utveckla romsk kultur, med utgångspunkt från regeringens strategi för romsk inkludering 2012–2032. Myndigheten har i sin årsredovisning bland annat framhållit att det är svårt för romska aktörer att finna regional och kommunal medfinansiering när de söker statligt stöd.

7.1.h - Främja studier och forskning om romani chib vid universitet eller motsvarande läroanstalter

Utvecklingen av lärarutbildning i romani chib vid Södertörns högskola har fortsatt under 2020. Sedan arbetet med regeringsuppdraget inleddes 2012 har romska studier på högskolan utvecklats till att de facto bli ett eget ämne.

Högskolan har under 2020 anordnat fristående kurser i romska studier när det gäller språket romani chib, romsk historia och antiziganism. De uppdragsutbildningar, riktade till romska brobyggare eller modersmålstalare i romani chib, som gavs under 2012–2019 genererade stort engagemang, med över 50 deltagare från olika romska grupper.

7.3 - Främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet. Främja att respekt, förståelse och tolerans med avseende på romani chib inkluderas bland målen för undervisning och utbildning. Uppmuntra massmedia att inkludera respekt, förståelse och tolerans med avseende på romani chib bland sina mål

Under den senaste tillståndsperioden ökade sändningarna på romani chib från 423 timmar 2013 till 540 timmar 2019, varav ca 440 timmar var radiosändningar. Sett till språket romani chib kan vi mellan åren 2019 och 2020 utläsa en viss ökning sett till både det samlade programutbudet och förstasändningar.

Under 2019 och 2020 gjorde Svenska Filminstitutet även en särskild satsning på 10 kortfilmer på de nationella minoritetsspråken. Två kortfilmer på romani chib har fått stöd.

SAMISKA

ARTIKEL 7 – Mål och principer

7.1.a - Erkänna samiska som uttryck för kulturell rikedom

Det är Sametinget som ansvarar för språkvård och språkarbete för samiska. Det sker bland annat genom Samiskt språkcentrum som sedan 2010 bedrivit ett framgångsrikt revitaliseringsarbete för sydsamiska.

På uppdrag av regeringen har Sametinget 2020 lämnat ett förslag på handlingsprogram för bevarande av de samiska språken. Syftet med det kommande handlingsprogrammet är att främja möjligheten för de samiska varieteterna i den svenska delen av Sápmi att revitaliseras och fortleva som levande språk.

Sametinget har också föreslagit en utvidgning av Språkcentrums verksamhet till fler orter, såväl inom nordsamiskt som lule- och pitesamiskt område. Bedömningen är att fler talare och språkbärare kan nås genom en mer lokal förankring av verksamheten.

7.1.c - Vidta beslutsamma åtgärder för att främja samiska

Sameskolstyrelsen har i regleringsbrevet för 2021 fått en förstärkning om 6 miljoner kronor för 2021 och 2022 och 4 miljoner kronor från och med 2023. Medlen ska användas till Sameskolstyrelsens arbete med integrerad undervisning och till att förstärka läromedelsproduktionen på samiska.

7.1.d - Underlätta och/eller uppmuntra användning av samiska i tal och skrift i det offentliga (utbildning, rättsväsende, förvaltningsmyndigheter och samhällsservice, massmedia, kulturverksamhet och kulturella inrättningar, ekonomiska och sociala förhållanden, utbyte över gränserna) och privata livet

Under 2020 fick projekt med inriktning mot till språk- och kultur kopplat till samiska bidrag genom de revitaliseringsmedel som Isof fördelar. Projekten innefattar ofta kulturella uttryck men har fokus på språklig revitalisering.

I syfte att främja flerspråkighet hos barn och i denna process stärka blivande eller nyblivna föräldrar har ett samiskt språkpaket, Giellaskurppo, tagits fram av Samiskt språkcentrum. Paketet har sedan flera år tillbaka distribuerats via regionernas barnavårds- och mödravårdscentraler.

7.1.e - Upprätthålla och utveckla förbindelser inom de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder samiska. Upprätta kulturella förbindelser med grupper som använder andra språk

Sametinget fördelar bidrag till organisationer som företräder urfolket samer. Under 2020

fördelades ca 1,4 miljoner kronor till 72 organisationer. Syftet med bidraget är att stödja verksamheten för de organisationer som företräder samer inom det minoritetspolitiska området.

7.1.i - Främja transnationellt utbyte för samiska i lämpliga former inom de områden som omfattas av denna stadga

Under FN:s internationella år för urfolksspråk 2019, IYIL2019, initierades i samarbete med sametingen i Finland och Norge och en samisk språkvecka – Giellavahkku 2019. Tack vare de positiva erfarenheterna från arrangemanget 2019 anordnades en Giellavahkku även under 2020. Under veckan arrangerades en mängd aktiviteter i syfte att lyfta och synliggöra de samiska språken och på den gemensamma webbplatsen giellavahko.no publicerades information om evenemangen runt om i hela Sápmi.

ARTIKEL 8 – Utbildning

8.1.div - Tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning eller en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på samiska, åtminstone för de elever som så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt

För gymnasieskolans del finns yrkesutbildningen samiska näringar, ett riksrekryterande yrkesprogram med egna examensmål och en nationellt fastställd programstruktur. Utbildningen har dessvärre lockat mycket få elever och har därför inte anordnats på flera år. Lapplands gymnasium erbjuder också en särskild variant av samhällsvetenskapsprogrammet med samisk profil. Utbildningen innehåller kurser i samiska, samisk historia, samiskt hantverk och entreprenörskap.

8.1.eiii - Uppmuntra och/eller tillåta tillhandahållande av universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning på samiska eller av resurser för studier av samiska som studieämne vid universitet eller högre utbildningsanstalter

I sin årsredovisning för 2020 skriver Umeå universitet, som har haft i uppdrag att anordna ämneslärarutbildning i samiska, att sedan 2016 erbjuds samiska enbart som fristående kurser på distans med möjlighet att bygga på med en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), dvs. det femåriga ämneslärarprogrammet i samiska finns inte längre kvar.

ARTIKEL 11 – Massmedia

11.1.aiii - Vidta åtgärder för att offentliga radiostationer och TV-kanaler tillhandahåller program på samiska

Programverksamheten på de nationella minoritetsspråken är en central del av public serviceföretagens – SR:s, SVT:s och UR:s – uppdrag. Under den senaste tillståndsperioden för public service ökade sändningarna på samiska från 1 490 timmar år 2013 till 1 611 timmar år 2019 varav ca 1 400 timmar var radiosändningar

11.1.ei - Uppmuntra och/eller underlätta att åtminstone en vecko- eller dagstidning grundas och/eller upprätthålls på samiska

Det finns ingen dagstidning på samiska, däremot finns tidskrifter på samiska. Det statliga stödet för dagspress innehåller särskilda lättnader för att underlätta för tidningar på samiska och nyhetsmedier riktade till samer att uppfylla kraven för stöd.

11.1.fii - Tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på samiska

Svenska Filminstitutet fördelar stöd för produktion och distribution av svensk film och för viss dramaproduktion för tv. Två kortfilmer på samiska har fått stöd. Filminstitutet har därutöver gett stöd till en lång dokumentärfilm på samiska.

ARTIKEL 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

12.1.a - Uppmuntra produktion, reproduktion och spridning av kulturella verk på samiska

Under år 2020 tilldelades Sametinget 4 miljoner kronor för att användas specifikt som krisstöd till samisk kultur på grund av covid-19-pandemins konsekvenser.

JIDDISCH

ARTIKEL 7 – Mål och principer

7.1.a - Erkänna jiddisch som uttryck för kulturell rikedom

Jiddisch var ett av de språk som Isof under 2018–2019 undersökte i en inventering av bibliotek och vårdcentraler i hela landet, med syfte att se vilka språk som representeras i det offentliga rummet. Rapporten som publicerades i december 2019, visar bland annat att de regioner som tillhör förvaltningsområdet för finska, meänkieli och samiska i norra Sverige också är bättre på att synliggöra romani chib och jiddisch.

7.1.c - Vidta beslutsamma åtgärder för att främja jiddisch

Genom Isof:s revitaliseringsbidrag fick projekt med inriktning mot jiddisch bidrag under 2020. Bland bidragen kan till exempel nämnas Judiska föreningen i Malmös projekt ”Kartguide över Malmös judiska historia på jiddisch.” och Judiska församlingen i Göteborgs projekt ”Jidddisch i Relle”.

7.1.h - Främja studier och forskning om jiddisch vid universitet eller motsvarande läroanstalter

Inför år 2021 fick Lunds universitet ett nytt uppdrag om att lärosätet ska arbeta i riktning mot lärarutbildning med inriktning mot jiddisch. I årsredovisningen för 2020 rapporterar Lunds universitet att 7 kurser i jiddisch har erbjudits under 2020.

7.3 - Främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet. Främja att respekt, förståelse och tolerans med avseende på jiddisch inkluderas bland målen för undervisning och utbildning. Uppmuntra massmedia att inkludera respekt, förståelse och tolerans med avseende på jiddisch bland sina mål

I sändningstillstånden för perioden 2014–2019 omfattades inte jiddisch av villkoret om en årlig ökning av utbudet. Programföretagens utbud på jiddisch är också mycket litet med ett fåtal timmar varje år. I de nya tillstånden för perioden 2020–2025 har jiddisch till skillnad från tidigare motsvarande ställning som övriga nationella minoritetsspråk. Det samlade utbudet på jiddisch ska alltså öka under tillståndsperioden 2020–2025 i förhållande till den nivå som uppnåddes i slutet av 2019.

SVT sände under året totalt 4 timmar på jiddisch i marknätet, SR sände totalt 9 timmar på jiddisch i marknätet, och UR har i både tv och radio sänt totalt 5 timmar på jiddisch i marknätet. Totalt har 9 av dessa timmar varit förstasändningar.

Svenska Filminstitutet fördelar stöd för produktion och distribution av svensk film och för viss dramaproduktion för tv. Under 2019 och 2020 gjorde Svenska Filminstitutet även en särskild satsning på 10 kortfilmer på de nationella minoritetsspråken. Två kortfilmer på jiddisch har fått stöd.

Judiska museet har fortsatt arbetat med att värna och tillgängliggöra den judiska kulturen i Sverige. I Judiska museets nya lokaler i Stockholm förevisas svensk-judisk historia och kulturarv och museet samarbetar med en rad olika aktörer, däribland flera länsmuseer, kring dessa frågor. Regeringen har nyligen förstärkt finansieringen av museet med 2 miljoner kronor årligen.